

Navegants canetencs del segle XVIII

La nissaga Carnesoltes (2)

Ricard Cantano i Carballo

Centre d'Estudis Canetencs

Sailors from Canet de Mar in the 18th century. The Carnesoltes family (2)

Les activitats professionals dels germans Carnesoltes i Amat, navegants i capitans canetencs de la Carrera d'Índies, forneixen prou material per conèixer millor alguns elements destacats del comerç del Principat amb les colònies americanes i alhora amb la Rússia il·lustrada de Caterina II, més coneguda com Caterina la Gran.

Els seus hereus, Fèlix i Felicià, esdevinguts comerciants, representen el paradigma de les dues cares de l'emigració catalana a Cuba: el retorn –reeixit en aquest cas– del primer a Canet, la seva pàtria nadiua i l'arrelament del segon a l'illa del Carib.

Paraules clau: nissaga, patronia, nòlits, Confraria, capa, *Real Hacienda*, mar Bàltic, Cuba, préstec de risc.

Josep Carnesoltes i Amat (1739-1810)

F ill i hereu de Felicià Carnesoltes i Clausell,¹ fou sens dubte un dels patrons canetencs més actius del segle XVIII. L'any 1770 fou noliejat per la *Real Hacienda* per a portar «pertrechos de artillería» a Ceuta amb la nau *Verge de Misericòrdia*.² El contracte estipulava el pagament d'uns nòlits de 55 dies a raó de 21 rals de plata antiga³ al mes per cada tona que mesurés l'embarcació, inclosa una capa⁴ d'un ral amb les mateixes condicions.⁵

Entre 1771 i 1772 realitzà el seu primer viatge al continent americà des de Galícia; d'aquesta expedició no documentada en la bibliografia habitual en tenim notícia pel pagament de 10 lliures i 10 sous, que feu a la Confraria de Sant Elm, el 4 de juny de 1772, per «sis mariners de la sua barca que estigueren malalts en lo viatge de Galicia y Merica».⁶ Es fa palès, ja en aquell moment, l'existència de quelcom semblant a una assegurança o mútua per garantir l'assistència mèdica i/o una compensació econòmica per malaltia.

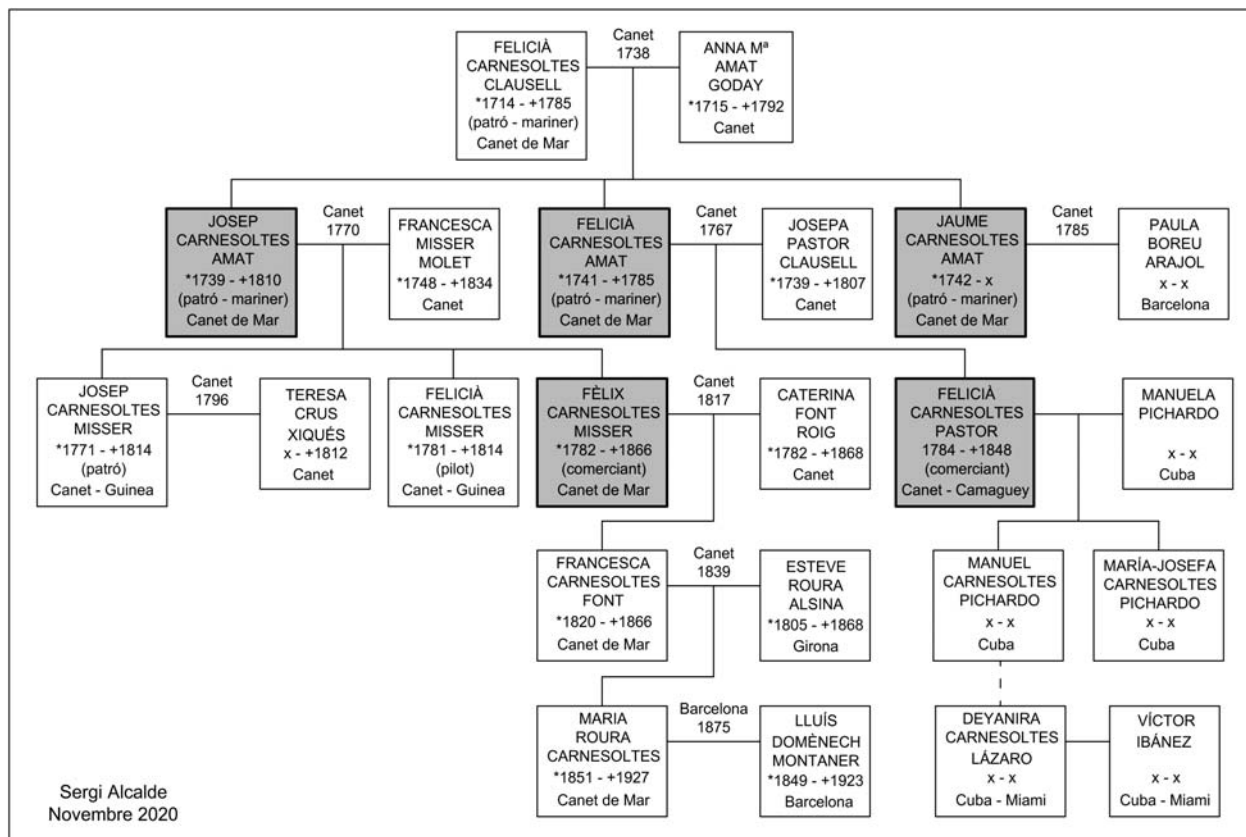
Els anys següents Josep Carnesoltes s'especialitzà en els viatges al mar Bàltic fins al port de Kronstadt

The professional activities of the brothers Carnesoltes i Amat from Canet de Mar, who were sailors and skippers in the Carrera de Indias [Indies Run], provide sufficient material to deepen our understanding of some notable elements of trade between Catalonia and the American colonies as well as with the enlightened Russia of Catherine II, most commonly known as Catherine the Great. Fèlix and Felicià, the Carnesoltes' heirs, who both became merchants, represent the paradigm of the two faces of Catalan emigration to Cuba: the return –successful in this case – of the former to Canet de Mar, his birthplace, and the permanent settlement of the latter on the Caribbean island.

Keywords: lineage, patronage, maritime freightage, Guild, capa [skipper's wage], *Real Hacienda* [Royal Treasury], Baltic Sea, Cuba, high risk loans.

a Sant Petersburg; entre 1773 i 1779 hem comptabilitzat que n'efectuà sis.⁷ El vi negre fou, amb diferència, el principal producte que transportà a Rússia, mentre les mercaderies carregades al país eslau foren majoritàriament blat, tela per a velam, cera, cordam i cuirs.⁸ Totes les expedicions les realitzà amb la sagetia *San Diego*, la qual havia comandat el seu pare fins a finals dels anys setanta. Calia però, inevitablement, pagar – en benefici del rei de Dinamarca– l'impost a la duana d'Elsinor en travessar l'estret de Sund, tant a l'anada com a la tornada.⁹ Del primer viatge (1773-1774) hi ha documentat un plet promogut pels onze mariners del *San Diego*, tots de Canet, contra el patró Carnesoltes per un desacord sobre els comptes amb la tripulació; sembla que en paral·lel el mateix patró pledejava contra el noliejador Francesc de Milans¹⁰ per desavinences en l'import dels nòlits.¹¹ Gràcies a la informació facilitada pels lliuraments que Josep Carnesoltes feu a Caterina Misser vídua del patró Salvador Cruanyes i Castanyer i usufructuària dels seus béns sabem que els dos viatges a Rússia dels anys 1777 i 1778 donaren uns beneficis als socis armadors de la sagetia estimats en 4.334 lliures.¹² Se'ns fa difícil encabir, d'acord amb la documentació

Genealogia dels Carnesoltes

Arbre genealògic dels Carnesoltes Amat

consultada, el viatge d'un Josep Carnesoltes a l'Havana realitzat a partir del juny de 1777 amb la sagetia *La Misericòrdia*; aquest patró havia contractat dues pòlisses de risc a Cadis per valor de 2.440 pesos de 128 quarts que van ser pagades a la tornada de l'Havana el juliol de 1778.¹³

L'any 1778 s'atorgà la patronia de la sagetia *San Diego* al cunyat de Josep Carnesoltes, el patró canetenc Francesc Cruanyes i Misser, que la governà fins el 1786, any de la seva mort.¹⁴ És molt probable que Josep Carnesoltes i Amat, entre 1779 i 1781, dediqués la seva activitat a supervisar la construcció d'una fragata anomenada també *San Diego* de 200 tones, amb la qual, a partir de 1782 i fins al 1796,

realitzà un total de vuit viatges al continent americà: els dos primers a Barlovent (Cuba), els cinc següents a Veracruz (Mèxic) i l'últim a Montevideo.¹⁵ Disposem del detall de la càrrega registrada a Barcelona del primer viatge a l'Havana,¹⁶ el 29 de novembre de 1782; quatre productes del Principat representaven el 86,3% del valor global de les mercaderies exportades: vi negre, 86.112 rals de billó (26,2%); aiguardent, 83.760 rals (25,5%); teixits de seda, 72.544 rals (22,1%); indianes, registrades com a «lienzos pintados», 41.093 rals. (12,5%). Ens sembla interessant comentar una particularitat del contracte de nòlits del viatge de 1785; el noliejador Pau Porta de Barcelona hi afegia la clàusula que transcrivim a continuació:

«Está obligado el patrón a dar al fletador a cambio marítimo 5.000 libras esto es en Barcelona 3.000 y en Málaga las 2.000 restantes las cuales 5.000 libras seran hipotecadas sobre toda la carga que habrá cargado el fletador quien deberá pagar al patrón el premio que correrá en la plaza de Barcelona de ida y vuelta como se continuará en el vale de la entrega y las mismas 5.000 libras deberá recibir el patrón junto con el premio en los puertos donde se descargare a proporción de la descarga».¹⁷

És força insòlit trobar que s'exigeixi una condició semblant en els contractes de nòlits de l'època. La quantitat del préstec de risc és prou gran com per pensar que se'n faria càrrec només el patró; el més probable és que fos assumit pels armadors del vaixell o altres comerciants interessats.

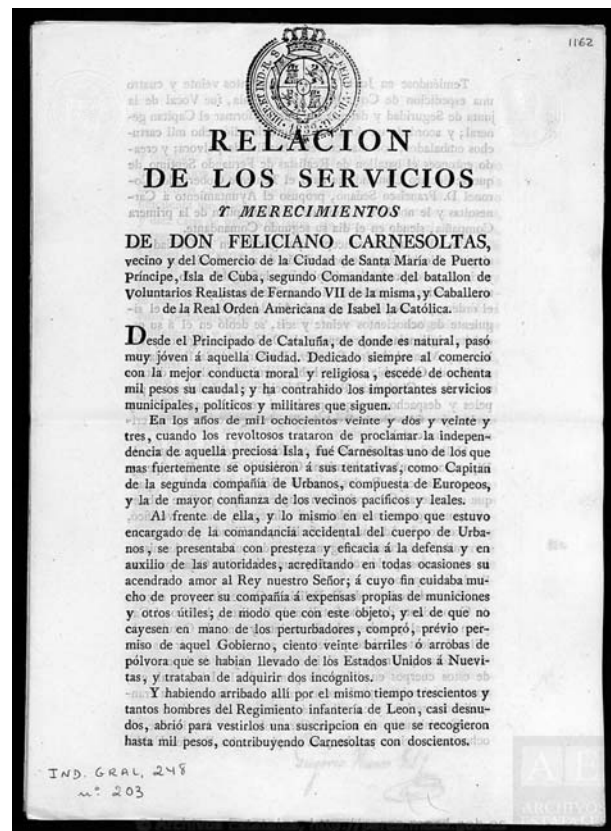
Estret de Sund entre Dinamarca i Suècia

Del seu matrimoni amb Maria Francesca Misser i Moler, Josep Carnesoltes i Amat tingué quatre fills barons: Josep, patró, Felicià, pilot, Fèlix, comerciant i Benet, patró/comerciant; els dos primers moriren en un naufragi a les costes de Guinea, l'any 1814. Fèlix i Benet, associats probablement amb el seu cosí Felicià Carnesoltes i Pastor, establert a Cuba des de feia alguns anys, eren propietaris de la casa de comerç Felicià Carnesoltes i Cia. amb seu a Puerto Príncipe, avui Camagüey.¹⁸ Fèlix Carnesoltes i Misser, del qual sabem que va anar a Cuba l'any 1817,¹⁹ fou l'únic dels tres socis que retornà a la seva vila natal on arribà a ésser el propietari més important; en efecte, l'any 1863, tenia al seu nom 37 propietats rústiques i 12 cases.²⁰

Felicià Carnesoltes i Amat (1741-X)

Fou el segon fill de Felicià Carnesoltes i Clausell. L'octubre del 1767 li fou atorgada la patronia de la sagetia *Jesús Natzarè*, que fins llavors havia comandat el seu sogre Joan Pastor i Colomer.²¹ De la mateixa manera que el seu pare,²² fou contractat per la *Real Hacienda*, l'any 1768, per portar material d'artilleria a Cadis; en el seu cas, a la sagetia *Jesús Natzarè* li fou assignat un arqueig de 175 ¼ tones i un preu de 4.086 pesos de 128 quarts, dels quals el patró en recuperaria la meitat en cas de pèrdua de la sagetia per naufragi o captura pels enemics de la Corona.²³ Arribat a Cadis, fou un dels signants, juntament amb el seu pare i altres patrons catalans, de la reclamació dirigida a l'Intendent de Marina en protesta per no ser contractats per a portar tropes a Portobelo (Panamà) o jesuïtes deportats a Itàlia, enlloc de patrons estrangers.²⁴

L'any 1775, després de ser retornada la patronia del *Jesús Natzarè* a Joan Pastor, li fou atorgat a Felicià Carnesoltes el comandament de la sagetia *El Sant Crist de la Santa Creu i Nostra Senyora de la Mercè* de 3.000 quintars, construïda a Sant Feliu de Guíxols; els parçoners de Canet eren: el seu pare (1/16), el seu sogre Joan Pastor (1/16), la seva tia Maria Carnesoltes i Clausell, vídua de Jaume Moní (1/32) i el mateix patró (1/16).²⁵ L'any 1778, quan realitzava probablement el seu primer viatge a l'Havana amb l'esmentada sagetia, naufragà durant el trajecte, després d'haver sortit de Cadis; el patró i suposem que també la tripulació en sortiren il·lesos. A la ciutat andalusa Felicià Carnesoltes havia escripturat quatre préstecs de risc per valor de 17.039 pesos senzills;²⁶ en no haver arribat a la destinació pactada, el patró quedava alliberat del pagament del deute. Un dels creditors, José Patricio de Mendivil, important comerciant gadità, al qual s'haurien d'haver pagat 6.100 pesos per dues de les escriptures de risc en cas de viatge afortunat, recuperà la quantitat prestada (6.100 pesos menys el premi) per haver contractat una pòlissa d'assegurança a la *Compañía Española de Seguros*.²⁷ Era quasi obligat que el prestador d'una escriptura

Mèrits de Felicià Carnesoltes i Pastor. Font: PARES

de risc per una quantitat important, per tal de no patir un daltabaix financer, en cas de pèrdua del vaixell o de les mercaderies, contractés en paral·lel una pòlissa d'assegurança.

És probable que com a conseqüència de l'accident sofert, Felicià Carnesoltes deixés de navegar durant un cert temps; n'és una prova el no haver fet aportacions a la Confraria de Sant Elm els anys següents al naufragi. L'any 1784, comprava per 3.800 lliures, a un capità napolità, la sagetia *Immaculada Concepció* de 300 pipes²⁸ i quatre canons, adquirida en una subhasta a la ciutat d'Orà.²⁹ L'any següent, li era atorgada la patronia de la sagetia *Sant Joan Baptista* de 120 tones; podria tractar-se de l'anterior amb el nom canviat.³⁰ Amb la nova embarcació, el mateix 1785, Felicià Carnesoltes es dirigí cap al Bàltic on un temporal li malmeté la nau obligant-lo a reparar-la vora la ciutat de Copenhague.³¹

De manera semblant al seu germà Josep, tot i que encara tornaria l'any 1796 al nord d'Europa,³² Felicià es convertí en un experimentat capità de la Carrera d'Índies, sempre amb la nau *Sant Joan Baptista*. Hi ha documentats quatre viatges al continent americà: el 1787 i el 1788 a Montevideo, el 1790 i el 1794 a Barlovent.³³ Segons els llibres d'alumnes de l'Escola de Pilots d'Arenys, hauríem d'afegir un viatge a Buenos Aires l'any 1791 i l'esmentat viatge al Bàltic el 1796.³⁴

El seu fill, Felicià Carnesoltes i Pastor (1784-1848), s'instal·là des de molt jove a la localitat cubana de Puerto Príncipe on hi establí la casa de comerç Felicià Carnesoltes i Cia. en la qual s'hi integraren, com

hem vist en el paràgraf anterior, els seus cosins Fèlix i Benet Carnesoltes i Misser. Tot i dedicar-se al comerç, Felicià Carnesoltes i Pastor tingué una actuació destacada en la política cubana:

«[...]en los años de mil ochocientos veinte y dos y veinte y tres, cuando los revoltosos trataron de proclamar la independencia de aquella preciosa Isla, fué Carnesoltes uno de los que mas fuertemente se opusieron á sus tentativas, como Capitan de la segunda compañía de Urbanos, compuesta de Europeos[...]».³⁵

Per aquesta acció i després d'haver estat alcalde de Santa Maria de Puerto Príncipe, l'any 1827 fou nomenat *Caballero de la Real Orden Americana de Isabel la Católica*.³⁶

Jaume Carnesoltes i Amat (1742-1785)

El tercer membre mariner de la dinastia Carnesoltes viatjà el 1776 a l'Havana amb la sagetia *Nostra Senyora del Carme* del patró Francesc Pruna d'Arenys.³⁷ El 1778 hi anà de segon amb la sagetia del mateix nom del patró Pere Buch de Canet.³⁸ Havent comprat, l'any 1779, el comerciant barceloní Joan Pau Gispert, a Maó, per 2.500 pesos el bergantí *Nostra Senyora de la Mercè*, àlies *La Redemptora*, de 170 tones, atorgà la patronia a Jaume Carnesoltes.³⁹ El contracte de patronia, a banda de cedir-li 1/16 de l'embarcació li permetia disposar, en els viatges a Amèrica, de mitja tona de pacotilla⁴⁰ sense haver de pagar nòlits; cosa no gaire habitual era que s'afegís haver de donar al propietari la meitat de la capa pactada amb els noliejadors. A finals de 1779, l'embarcació documentada en el contracte de tripulació com a fragata de 4.000 quintars era noliejada pels comerciants barcelonins Espalter, Ribera, Milà i Cia. per a un viatge a l'Havana d'anada i tornada pagant, per una càrrega de 305 pipes, 15.000 lliures catalanes més el 7% de capa; aquest preu quasi doblava la quantitat que es pagava fins llavors per un viatge rodó semblant. No hi ha dubte que la guerra contra Anglaterra –declarada el juny d'aquell any– amb el risc de pèrdua del vaixell, encarí en gran manera el cost dels nòlits. El contracte de tripulació explicitava, a més, que el pagament es faria a les parts «*como se estila en la navegacion catalana*» un cop havent sortit de l'Havana a l'estret de Bahames; pot ser una forma d'evitar desercions de la marineria i garantir-se el personal necessari a la tornada.⁴¹ Jaume Carnesoltes i Amat s'establí a Barcelona havent-se casat a Canet l'any 1785 amb Paula Boneu, filla d'un passamaner de la ciutat comtal.⁴²

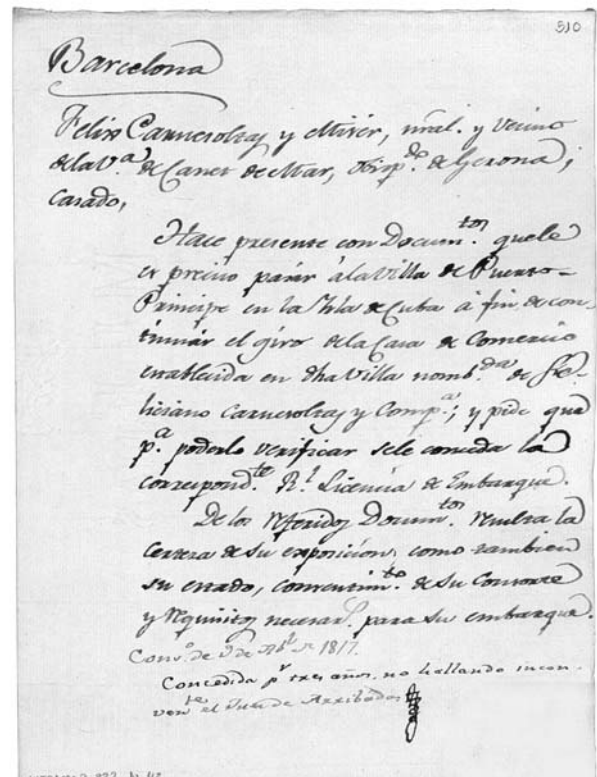
Situats al segle XIX, el juny del 1803, un patró anomenat Jaume Carnesoltes amb el paquebot *La Fe*, de 161 tones, feia el registre a Barcelona per anar a Veracruz;⁴³ mesos després, ja a l'any 1804, un capità del paquebot *La Fe* de cognom Carnesoltes contractava a Cadis un préstec de risc per 1.100 pesos.⁴⁴ No podem assegurar que fos Jaume Carnesoltes i Amat, però deixem constància de l'operació.

Conclusions

En els últims vint-i-cinc anys del segle XVIII es produí el gran *boom* del comerç català amb les Índies, el detonant del qual fou el Reglament de Lliure Comerç de 1778; al mateix temps tingueren lloc les expedicions noliejades pels comerciants del Principat a Sant Petersburg. Els germans Carnesoltes i Amat, sobretot en Josep i en Felicià, foren experimentats capitans de la Carrera d'Índies i els pioners del Principat comandant viatges fins al Bàltic.

En els registres de càrrega es pot constatar que mentre l'exportació de l'aiguardent català a les colònies americanes assolí xifres de rècord, fou pràcticament residual cap al país eslaus; en canvi amb el vi succeí tot el contrari. Una possible explicació seria que els russos ja disposaven de licors alcohòlics forts com el vodka,⁴⁵ però pràcticament no tenien vinya. Pel que fa als productes importats, els registres assenyalen el blat com la principal mercaderia procedent de Rússia, seguida, entre altres, dels cuirs animals; des d'Amèrica, a banda de plata, portaven també cuirs –sobretot de la regió del Mar del Plata– i la famosa tríada americana: cacau, sucre i tabac.

Els descendents dels Carnesoltes, convertits en comerciants, seguint els passos de molts conciutadans, s'establiren a Cuba. Mentre Fèlix Carnesoltes i Misser al cap dels anys retornà al poble natal –essent veritablement un precursor del conegut «*americano*» inversor i emprenedor– el seu cosí Felicià Carnesoltes i Pastor arrelà a l'illa del Carib, on encara avui hi ha descendents amb el cognom de la nissaga.⁴⁶

Sol·licitud de Llicència d'embarcament de Fèlix Carnesoltes i Misser. Font: PARES

¹ Vegeu: Ricard Cantano i Carballo, «Navegant canetencs del segle XVIII. La nissaga Carnesoltes (1)», *El Sot de l'Aubó*, núm. 69, 2019, pp. 32-35.

² Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), Escrivania de Marina, Vicenç Simon, 1770, f.150. Foren contractats a Barcelona nou patrons: quatre de Canet, dos de Sitges i un de Barcelona, Mallorca i Nàpols. Les estaries o estades contemplaven un total de 20 dies entre el port de càrrega (Barcelona) i el de descàrrega (Ceuta); es pagarien els mateixos nòlits per cada dia excedit. La Real Hacienda pagaria -clàusula habitual en aquest tipus de contractes- en cas de ser presa la nau per enemics de la Corona o naufragi, la meitat del valor assignat.

³ Un ral de plata de 16 quarts equivalia a 3 sous i 6 diners en la moneda de compte de Barcelona.

⁴ Gratificació que normalment es donava al patró. En aquest cas era d'un 5% sobre el nòlits.

⁵ Al pinc *Verge de Misericòrdia* se li atribuïren 121 ½ tones i un valor de 2.350 pesos de 128 quarts; 1 pes senzill de 128 quarts, equivalia a 1 lliura i 8 sous, moneda de Barcelona.

⁶ Centre d'Estudis Canetencs (CEC), Confraria de Sant Elm, llibre 2, p. 100.

⁷ La política il·lustrada de l'emperadriu Caterina afavorí les relacions comercials i culturals russes, fins llavors pràcticament inexistent, amb els països de l'Europa occidental.

⁸ Registres digitalitzats del Sund: <http://www.soundtoll.nl/index.php/en/welkom>, 1773 (247, 49), 1775 (249, 175), 1776 (249, 490), 1777 (250, 538), 1778 (252, 188), 1779 (253, 306).

⁹ Estret d'uns quatre kilòmetres que dona accés al mar Bàltic; separa la ciutat danesa d'Elsinor de la sueca de Helsingborg. A Elsinor s'hi troba el famós castell de Kronborg, escenari de la tragèdia *Hamlet* de Shakespeare.

¹⁰ Francesc de Milans i Benages era net de Segimon Milans (1659-1738), cap de brot de la important nissaga comercial barcelonina del XVIII. La casa Milans establí, l'any 1773, una sucursal a Sant Petersburg mitjançant la creació d'una societat amb el comerciant francès Claude Collin. El delegat de la companyia a la capital russa fou el tossenc Antoni Colomí i Payet, el qual esdevingué cònsol general d'Espanya a Rússia. (Agustín Guimerá, «La Casa Milans: una empresa catalana en Rússia, 1773-1779», *Pedralbes*, 1998, p. 85).

¹¹ Arxiu Històric d'Arenys de Mar (AHAM), notaria de Canet, Josep Llobet, 1775, f.225 i f.293. Francesc de Milans i Benages, noliejà els dos primers viatges a Rússia.

¹² AHAM, notaria de Canet, Josep Llobet, 1779, f.224. Caterina Misser interessava quatre trenta-dosens i sis setens d'altre trenta-dosè pels quals va rebre en concepte de benefici dels dos viatges: 657 lliures, 18 sous i 10 diners.

¹³ Arxiu Històric de Protocols de Cádiz (AHPC), 1778, Protocol, 3844, f.223. No hem trobat aquest viatge referenciat en els autors habituals, però el document notarial és prou explícit. Una possibilitat fora que el viatge l'hagués realitzat el seu oncle Josep Carnesoltes i Clausell (1725-1778), mort precisament a Puerto Rico, l'any 1778, i que el risc fos pagat pel seu nebot Felicià Carnesoltes i Amat, resident a Cadis aquell any.

¹⁴ AHPB, Escrivania de Marina, Cosme Rourés, 1778, f.91. Podria tractar-se de la mateixa sagetia *San Diego* governada pels Carnesoltes des de l'any 1749; tanmateix, la seva antiguitat, que seria de vint-i-nou anys, fa pensar en una embarcació diferent. En qualsevol cas, el pare, Felicià Carnesoltes i Clausell n'era propietari de 3/16 més 1/32 i el patró Francesc Cruanyes i Misser, gendre seu, d'1/16.

¹⁵ J. M. Delgado Ribas, Tesi doctoral inèdita, vol. III, apèndix.

¹⁶ Informació facilitada pel professor Josep Fabregas i Roig (URV).

¹⁷ AHPB, Escrivania de Marina, Cosme Rourés, 1785, f.417.

¹⁸ Arxiu General d'Índies (AGI), Ultramar, 333, N. 8, 1817; 339, N. 38, 1820.

¹⁹ AGI, Ultramar, 332, N. 42, 1817. Està documentada la seva sol·licitud de llicència acompanyada dels requisits exigits, entre els quals, el consentiment de la muller per a poder traslladar-se a Puerto Príncipe; la permanència se li concedí per un període de tres anys com era el costum.

²⁰ Arxiu Municipal de Canet de Mar (AMCM), Llibre d'amillaments de Canet, 1863. Devem aquesta informació a Sergi Alcalde (CEC). La mort sense descendència dels dos germans més grans convertí Felix Carnesoltes en propietari dels béns llegats pel seu pare i el seu avi. La seva neta Maria Roura i Carnesoltes es casà el 1875 amb l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner, el qual era fill de la canetenca Maria Montaner i Vila, filla de Ramon Montaner i Esteve, ciutadà honorat de Barcelona i propietari de la *casa forta* de Canet, avui Castell de Santa Florentina.

²¹ AHPB, Escrivania de Marina, Vicenç Simon, 19-10-1767.

²² Vegeu, *El Sot de l'Aubó*, núm. 68, 2019, p. 33-34.

²³ AHPB, Escrivania de Marina, Vicenç Simon, 27-7-1768.

²⁴ Arxiu General de Simancas (AGS), Secretaria de Marina, Negociado de Navegación de Particulares, legajo, 509.

²⁵ AHPB, Escrivania de Marina, Vicenç Simon, 1775, f.737.

²⁶ A. M. Bernal, *La financiación de la Carrera de Indias (1492-1824)*, Apèndix, IV, Fundación El Monte, Sevilla, 1992.

²⁷ AHPC, 3845, 1779, f.396. La *Compañía Española de Seguros* fou la primera companyia d'assegurances per accions espanyola, operativa a Cadis, de la qual es tenen referències almenys des del 1760 (A.M. Bernal, *La financiación de la Carrera de Indias*, p. 471).

²⁸ Una manera infreqüent de valorar l'arqueig d'una embarcació. L'equivalència amb les mesures habituals era: 1 tona = 1,97 pipes = 23,55 quintars.

²⁹ AHPB, Escrivania de Marina, Cosme Raurés, 1784, f.604.

³⁰ AHPB, Escrivania de Marina, Cosme Raurés, 1785, f.405. Jaume Carnesoltes i Amat, patró i germà de Felicià, fou el parçoner majoritari amb 5/16.

³¹ Gunnar Molden, «Fra Canet de Mar til Hasla», *Aust-Agder-Arv*, Arendal, Sweden, 2019, pp. 3-27. Les cròniques relaten que l'any 1785 fou un any dolent pels temporals al Bàltic, on hi naufragaren diverses embarcacions espanyoles.

³² Registres digitalitzats del Sund: <http://www.soundtoll.nl/index.php/en/welkom>, 1785 (260, 479), 1796 (274, 429).

³³ Les expedicions de 1787, 1788 i 1794 en J.M. Delgado, tesi doctoral inèdita, vol. III, apèndix; l'expedició de 1790 en Joaquim Llovet, *La matrícula de mar...*, p. 188.

³⁴ Sergi Alcalde i Vilà (CEC), *Transcripció de les fitxes d'estudiants de Canet...*, octubre 2016. Jaume Pastor i Clausell, fill del patró Joan Pastor, anà de segon en els viatges a Amèrica entre 1788 i 1794 i també al de Sant Petersburg, l'any 1796.

³⁵ AGI, Indiferente, 248, N. 203: «Relación de los servicios y merecimientos de Don Feliciano Carnesoltes».

³⁶ L'any 1832 ostentava també el càrrec de «segundo Comandante del batallón de Voluntarios Realistas de Fernando VII de la Isla de Cuba» (Document del Consejo de Indias de l'any 1832).

³⁷ CEC, Confraria de Sant Elm, llibre, 2, f.119.

³⁸ AHPB, Escrivania de Marina, Cosme Raurés, 1778, f.312.

³⁹ AHPB, Escrivania de Marina, Cosme Raurés, 1779, f.319 i f.363. Joan Pau Gispert fou un comerciant matriculat, vocal de la Junta de Comerç de Barcelona; vegeu: Pere Molas i Ribalta, *Comerç i estructura social a Catalunya*, pp. 270-281.

⁴⁰ DRAE. Pacotilla: porción de género que los marineros u oficiales de un barco pueden embarcar por su cuenta libres de flete.

⁴¹ AHPB, Escrivania de Marina, Cosme Raurés, 1779, f.400.

⁴² Els testimonis foren els comerciants de Barcelona, Joan Pau Gispert i Narcís Molas.

⁴³ J.M. Delgado, Tesi doctoral inèdita, vol. III, apèndix.

⁴⁴ A. M. Bernal, *La financiación de la Carrera de Indias (1492-1824)*, Apèndix, IV.

⁴⁵ DIEC. Aiguardent de sègol, de blat o d'altres cereals originaris de Rússia.

⁴⁶ El CEC ha mantingut contactes amb la senyora Deyanira Carnesolta Lázaro, descendent de Felicià Carnesoltes i Pastor, la qual ens deia l'any 2018: «Desafortunadamente no conocemos otras personas con el mismo apellido, a excepción de personas de la raza negra, que heredaron el mismo apellido de su origen de esclavos».